

Lezing – robotisering van de samenleving

Introductie

De technologie heeft in de afgelopen jaren een hoge vlucht genomen. Wij mensen hebben er heel veel baat bij; zowel op het gebied van gezondheidszorg, in het arbeiderproces en onze socialisering. Het heeft ons veel gebracht van bijna onzichtbare gehoorapparaten tot de melkrobot en van het online verbonden zijn met elkaar via de social media. U kunt denk ik nog veel meer aanvullen. Vanavond wil ik met u kijken naar de huidige stand van al deze technische ontwikkelingen. En onderzoeken hoe wij ons als christenen hiertoe verhouden. Ik wil twee dingen aandachtgeven; de voortgang van robots en het gebruik van Big data. Beide hebben elkaar nodig, zonder robots geen gebruik van big data en zonder big data geen robots.

Om hierover verder na te denken zullen we eerst enkele begrippen moeten verkennen zodat we weten waar we over praten.

Dat de wereld eens kennis zal maken met robots, is al vroeg bekend. De schrijver Mary Shelly komt met het boek *Victor Frankenstein* in 1831 voor het eerst met een soort van robotachtig figuur op de proppen. En dat beeld heeft zich gaande weg verder ontwikkeld. Want bij een robot denken we soms snel aan een soort van science fiction achtige figuur a la *Star wars* Robotcop, Transformers of de oude Power Rangers. Zoals u hoort, er zijn heel veel films over robots. Blijkbaar vinden we dat fascinerend; een film waarin machtige robotmachines het heft in handen nemen en zich tegen de mensen keren. Producenten zoals Marvel produceren om de zoveel tijd menselijke krachtpatsers en robotfiguren om de mensheid te redden.¹

Maar goed, wat is nu een robot? Eenvoudig gezegd is een robot een programmeerbare machine die zelfstandig taken uitvoert en in staat is om zelfstandig te leren en zichzelf aan te passen.² En dat zichzelf aanpassen gaat met Kunstmatige intelligentie. Ook wel artificiële intelligentie genoemd afkorting AI.³ Een robot leert zichzelf dingen aan wat niet voorgeprogrammeerd is. Een voorbeeld; een robot kan 1 soort pizza bakken. Maar doordat de robot via wifi is aangesloten op youtube kan de robot onbeperkt filmpjes bekijken om te zien hoe andere verschillende pizza maken. Zo leert de robot zichzelf verschillende soorten pizza's te maken.⁴ Dat een robot dit kan leren dat gaat via een algoritme. Ook weer een woord wat we even moeten verkennen voordat we verder gaan. Een algoritme is een soort trechteren van informatie.

¹ [Marvel Movies | Marvel Cinematic Universe \(MCU\) | Marvel Studios Films](#) (12-11-2021)

² [Wat is een robot? | NPO Kennis](#) (10-11-2021) Bergen 2016, p. 39-47 en Eynikel 2017, p. 37

³ Bergen 2016, p. 23

⁴ Bergen 20216, p. 37

Al je zoekacties op het internet worden onthouden. Wanneer je steeds dezelfde termen gebruikt of vanuit dezelfde omgeving op internet gaat wordt daar een bepaalde persoonlijke voorkeur uit gehaald. En die is bij iedereen weer anders. En je hebt er zelf toestemming voor gegeven door akkoord te gaan met de voorwaarden van FB, Insta, Google, gmail, youtube en je AH bonuskaart. Ik moest opzoek naar een nieuwe auto. Ik heb 1 avond gegoogeld op een Suzuki Swift en ik krijg nog steeds reclame te zien.⁵ En hoe die algoritmes aan hun informatie komen komt voor doordat wij overal cookies moeten installeren. Voor een zogenaamde betere werking van de website. Wat doen dan vervolgens deze cookie; jouw persoonlijke voorkeuren opslaan en deze verkopen aan reclamebureaus.⁶ En een algoritme en de cookies halen weer hun informatie uit de Big Data. Big data is al de informatie die er bestaat en te vinden is op internet. Hoe meer je bezit van de Big data, hoe machtiger je bent. Het oude adagium is zeker hier op zijn plek; kennis is macht. Of anders gezegd; kennis is geld. Uiteraard is in eerste aanleg dit allemaal positief en ter verbetering van onszelf.

Samengevat wil de robotisering en de big data de mensheid helpen productiever te werken, prettiger te leven en veilig oud te worden.⁷ Wat kun je daar op tegen hebben? Alles wat ik net genoemd heb gaan we straks dieper op in. Maar eerst in vogelvlucht de ontwikkeling van techniek.

Ontwikkeling van de techniek

Techniek is er altijd al geweest. Ook in Bijbelse tijden. Adam krijgt van God de opdracht om de aarde te bewerken (Gen. 3:23). In dat bewerken zit een vorm van techniek.⁸ Verder lees je dat de Bijbel met zijn tijd meegaat. Omdat de Bijbel ook historisch juist is, lees je ook over landbouwmethodes en het gebruik van wapens. En hun verandering door de tijd heen. We lezen ook van Jabal de tentenmaker, Jubal de vader van de muziek en Tubal- Kain de brons- en ijzerbewerker (Gen 4: 20-22). Allemaal vormen van techniek die we al vroeg tegenkomen. Techniek heeft altijd onze leefwereld willen verbeteren; vanaf de oudheid met zijn uitvinding van het wiel en het bewerken van ijzer tot nu. Elke uitvinding, elke uitbreiding van techniek vormt weer de basis voor een nieuwe vorm van techniek. Hoewel het in het begin van de menselijke geschiedenis nog niet zo'n vaart liep, is het de laatste eeuw wel hard gegaan. Als je een burger die in 1500 leefde 3000 jaar zou terugplaatsen, dus naar 1500 voor christus, zou deze niet veel verschil merken. De omgangsvormen, de staatsvormen en de manier waarop techniek werd gebruikt verschilden niet veel. Relatief allebei dezelfde leefomstandigheden. Maar dat beeld begint in 1850 te kantelen.⁹ Wanneer James Watt de stoommachine uitvindt gaat het snel.

⁵ [Wat is een algoritme? - De Correspondent](#)

⁶ Sloot 2018 p. 67 Algoritmes zijn NIET neutraal maar sturen je (onbewust) een kant op, p. 73

⁷ Bergen 2016, p. 51

⁸ Vries, de, *Waarheidsvriend brochure* 2020, no. 29

⁹ Eynikel 2017, p. 14 – 15

De eerste industriële revolutie gaat van start (1760-1870). Gevold door de twee wetenschappelijke industriële revolutie (1870-1910). Met uitvindingen zoals; werking en gebruik elektriciteit, de verbrandingsmotor en het gebruik van telegraaf en radio.

En in de laatste 50 jaar is het echter wel heel hard gegaan. Grote aanjagers waren de beide oorlogen (1914 – 1918 & 1939 – 1945) en de koude oorlog (1945 – 1989). Juist in deze periode waren er veel ontwikkelingen, van de massaproductie van de auto tot de ontwikkelingen van de magnetron. Maar het kan ook wat mij betreft tot een kwade ontwikkeling leiden; de ontdekking van de werking van de splijtbaar materiaal waardoor er een kernbom gemaakt en gebruik kon worden. Wat dit laat zien, en dat vormt een wat mij betreft een belangrijke les; de ontwikkeling van de techniek gaat dikwijls harder dan onze morele en ethische ontwikkeling.

De techniek heeft ons veel voordeel gebracht, zeker naar WOII. Het werden de gouden jaren. De vijftiger jaren na de oorlog.¹⁰ De wasmachine, vriezer en staafmixer deden hun intree. Niet als noodzakelijk, maar, om in dit geval de vrouw, in staat te stellen tijd over te houden. Dat ze meer en meer tijd over hield voor leuke dingen of om zichzelf te ontwikkelen of aan haar gezin te besteden. Ik bemerk dat dat doel nog steeds geldt voor de verbetering en uitbreiding van de techniek. Techniek staat ten dienste van de mens. Het ondersteunt de mens in zijn werkzaamheden en maakt het leven gemakkelijker.

Toch is er in de laatste jaren veel veranderd. Met de opkomst van het internet zijn de poorten van veel mogelijkheden geopend. In 1992 verstuurde Naill Papwort het eerste sms'je met de woorden 'Merry Christmas'.¹¹ Een nieuwe manier om met elkaar te communiceren. Naast dat het internet nu voornamelijk wordt gebruikt om te kopen en te verkopen hebben sociale platforms de grootste invloed.¹² En in deze sociale platforms zit de grote gamechanger vandaag de dag. Namelijk in de AI; artificiële intelligentie. De kunstmatige intelligentie; *Het vermogen van de techniek (van de robot, van het web) om zelfstandig, autonoom zich dingen aan te leren en te beslissen*. Dat kan van die eerste uitvinding van het wiel niet gezegd worden...¹³

Huidige stand van zaken

Waar wordt momenteel het hardst aan gewerkt in de techniek sector? Ik wil dan stil staan bij de robot en bij het gebruik van big data – internet.

¹⁰ Zie en lees het boek van Annegreet van Bergen *Gouden jaren* 2017

¹¹ [De uitvinding van de SMS | IsGeschiedenis](#).

¹² [Social Media in 2021: een overzicht - Emerce](#)

¹³ Eynikel 2017, p. 55-56

Robots

Het gebruik van robots is al wijdverspreid. En dat niet eens in een soort van menselijk voorkomen. Vormen van robots zijn de zelfsturende auto, de robotmaaier, het gebruik van drones en de melkrobot. Het doel van deze robots is veelzijdig. De zelfsturende auto wil het aantal ongelukken omlaag brengen. En het gebruik van auto's verminderen. Hoewel dit laatste denk ik niet gaat lukken. Sinds het ontstaan de van de taxi App Uber is het aantal auto's in grote steden met de helft toegenomen. Zonder dat andere vervoersaanbieders hun aanbod verminderd hebben.¹⁴

Robots in de zorg kunnen sommige handelingen van een chirurg veel zorgvuldiger doen. Daarnaast heb je zorgrobots die met hun Kunstmatige intelligentie kleine gesprekjes kunnen voeren met dementerende ouderen. Zo wordt eenzaamheid een stukje opgelost.¹⁵ Of neem nu het gebruik van de robotmaaier of melkrobot. Die laatste is diervriendelijk, analyseert de melk en bespaart de boer erg veel tijd.¹⁶ Het doel is dan ook steeds om het werk van mensen te ontlasten of zelfs te vervangen. De vraag is dan, wat doen we, met onze vergreken extra tijd? Vanaf de jaren vijftig wordt het ons voor gespiegeld dat we tijd over hebben bij het aanschaffen van apparaten en robots om ons leven makkelijker te maken. Echter krijgt ik de indruk, dat we geen vrijetijd extra hebben. We werken gewoon meer. Dus is denk ik de vraag terecht; wie heeft nu de slag om de arbeider gewonnen? Ik denk de verkopers en de ontwikkelaars van de techniek.¹⁷ We blijven werken en het geeft ons niet extra vrijetijd. En daarbij, wanneer een robot met onze dementerende vader of moeder spreekt, ontslaat ons dat van het omzien naar elkaar? Ik ga dat straks verder uitwerken. Omdat bij een robot heel veel kunstmatige intelligentie komt kijken, is een robot meer dan alleen een stukje techniek. Robots krijgen menselijke trekken. Een Japanse hoogleraar heeft ontdekt dat mensen emotioneel positief op een robot reageren wat uiterlijk lijkt op een mens. De Japanse hoogleraar Ishiguro gaat een stap verder en heeft een robotkopie van zichzelf laten maken. Hij stelt dat wanneer robots op mensen lijken, dat dat onze definitie van ons menszijn veranderd.¹⁸ Robots kunnen emoties lezen, analyseren en hun reactie daarop aanpassen. Zo ontstaat er zelf ruimte om verliefd te worden op robots.¹⁹

Als voorbeeld hiervan schrijft de Washington Post een voorval in 2007 met een robot die was ontworpen om landmijnen onschadelijk te maken door er met zijn poten op te gaan staan en vervolgens met zijn overgebleven poten nieuwe landmijnen gaat zoeken. Een test waarin het apparaat de ene na de andere mijn liet ontploffen werd op last van een landmacht kolonel gestaakt.

¹⁴ Hazenberg 2019, p. 107 – 108

¹⁵ Bergen 2016, p. 81 – 85

¹⁶ Bergen 2016, p. 78 – 81

¹⁷ Sloot 2018, p. 86 Door de toenemend gebruik van techniek neemt juist de inkomstenongelijkheid toe. Dat wordt ook wel het Mattheuseffect genoemd; de armen worden armer en de rijken worden rijker.

¹⁸ [Wat is een robot? | NPO Kennis.](#)

¹⁹ Bergen 2016, p. 115

Omdat hij het 'inhumaan; vond om de toegetakelde robot verder te laten gaan na het verlies van zijn 'ledenmaten'.²⁰ Zo krijgt de robot steeds meer menselijke trekken en verandert dat misschien daadwerkelijk onze visie op ons menszijn. Alsof de mens schepper wordt en de plek van God gaat innemen.

Big data

Wat we in ieder geval wel doen met onze zogenaamde vrijgekomen vrijetijd is surfen op internet. Heel veel surfen op het internet. Gemiddeld zitten mensen 2,5 uur per dag op hun sociale accounts (bij de catechisanten komt dit gemiddelde hoger uit; tot 4 uur per dag). Werk of shoppen niet meegerekend. Daarvoor gebruiken we gemiddeld maar liefst 8 verschillende sociale kanalen voor.²¹ De bekendste is whatsapp. Gemiddeld ontvangen we 65 appjes per dag en versturen we er dertig. Onder jongeren is dat veel hoger; zij ontvangen er 150 per dag en versturen er 60.²² Het houdt je de hele dag gefocust op je mobiel. Het is een mooie manier op verbonden te zijn met elkaar. Maar het werk ook verslaving in de hand.²³ 60 berichten per dag ontvangen; wat ongelofelijk veel. Een anekdote hoe de informatie in 1858 ging: het blad *De Economist* in Nederland schreef dat 10 jaar geleden eens per week een briefbestelling binnenkwam. Maar dat er nu in 1858 maar liefst vier tot vijf keer per dag een brief kan komen. Wat volgens een schrijver; *'bij het menigvuldig ontvangen van brieven op bijkans ieder uur van den dag, nimmer rust geeft, en bij het doen van zaken den dagelijkschen arbeid in niet geringe mate verzwart'*. De beste man moest eens weten wat een tienerhoofd allemaal te verduren krijgt op een dag.²⁴

Alles wat wij online doen en versturen, wordt geregistreerd. Google bouwt overal grote data center voor capaciteit om deze data op te slaan.²⁵ Deze data gaat nooit verloren. Elke foto die je post op instagram over verstuurd via Whatsapp wordt opgeslagen. Voor altijd. Het lijkt alsof je alles beheerd, maar dat is het dus niet. En wat je ook bekijkt op youtube, like op Facebook, post op Insta, verstuurd via TikTok het wordt opgeslagen en gezien door derden. Deze bedrijven komen aan deze info doordat op elke bezochte website of gebruikte sociale platforms er cookies worden achtergelaten waarin je toestemming verleent om je geschiedenis bij te houden en je staat dat gebruik af.²⁶ En wat doen zij met deze info? Kortgezegd dit; verkopen. Ook hier geldt weer kennis is macht, kennis is geld. Met al de kennis die deze grote sociale platforms hebben worden miljarden verdient.²⁷

²⁰ Bergen 2016, p. 104

²¹ [Social Media in 2021: een overzicht - Emerce](#) (Twitter, Whatsapp, Youtube, Gmail, TikTok, Facebook, Intagram, Pinterest, enz...

²² [We appen ons suf: Nederlander krijgt 65 appjes per dag | RTL Nieuws](#)

²³ Calis, 2013 Een klein boekje wat haarfijn uitlegt welke gevaren er in schuilen en hoe je hier als opvoeder in kan participeren

²⁴ Woud, van der, citaat gelezen in *Een nieuwe wereld – het ontstaan van het moderne Nederland 2016* p. 106

²⁵ [Google neemt tweede Nederlandse datacenter in gebruik | RTL Nieuws](#)

²⁶ Sloot 2016, p. 67. Zie ook het boek van Mo Gawat (voormalig chief business officer Google). Hij geeft inkijkje in deze intrigerende wereld: *Griezelig slim 2021*

²⁷ Sloot 2018, p. 20 – 25

En daar zit een grote valkuil voor ons in als gebruikers; overheden hebben er geen zicht en controle op. Want deze bedrijven zijn in particuliere handen met eigen bedrijfsvoorschriften. Voor overheden is dit wel een dilemma. Enerzijds willen ze hun best doen om burgers te beschermen, maar anderzijds hebben ze de data ook nodig. Want het gebruik van het internet en sociale platforms biedt de overheid kansen om inlichtingen te verzamelen van criminelen en burgers.²⁸ En dat is best te begrijpen. Het past eigenlijk ook wel bij de ontwikkeling van deze techniek, deze ontwikkeld zich altijd harder dan de morele kaders.²⁹

Maar er is echter een land dat deze vorm van sociale controle voor alle burgers verplicht en haar eigen morele kaders eropna houdt; en dat is China. Het heet daar het Social krediet. Steeds worden burgers door medeburgers beoordeeld.³⁰ De gedachte hierachter is dat het anderen dwingt om vriendelijker, beter, gezondere en aardiger te leven.³¹ Dat China dat doet is ook niet nieuw. Voor een enkeling die luistert zal het boek van George Orwell 1984 nog op de leeslijst hebben gestaan.³² Een boek wat in 1949 werd geschreven en de geschiedenis van de mensheid voorspelt over 35 jaar. Orwell schets een samenleving waarin *Big Brother*, in het boek grote broer genoemd waarin de hele samenleving gecontroleerd wordt en de menselijke vrijheid geheel aan banden wordt gelegd. We zijn nu 72 jaar verder toen Orwell zijn boek schreef. Het is nu realiteit. Het vermogen om big data nu te gebruiken helpt de overheid om burgers te controleren en te stimuleren tot betere burgers.³³ Ook dit wordt weergegeven als iets positiefs; mensen die mensen beoordelen. Ik moet dan denken aan het boekje van Max Lucado, *sterren en stippen* (2018). Wanneer je daar niet aan mee doet, wordt je uit geplugd. Val je buiten de samenleving. Ik wil niet op dezelfde tour als ds. Visser over de *Great reset* maar ik voel wel met hem mee dat wanneer je niet mee gaat met de meerderheid je buiten de boot dreigt te vallen.³⁴ Het kan maar zo zijn dat alles wel die kant op ontwikkeld. We kunnen onze overheid niet vergelijken met de Chinese overheid. Dank God dat hier alle ruimte nog is om te geloven en je eigen mening te hebben...

Wanneer sociale platforms vrij spel hebben, en dat hebben ze momenteel, kunnen door algoritmes onze keuzes worden beperkt in wat we zien.³⁵ Een voorbeeld; wanneer je heel stellig een bepaalde mening hebt; bijvoorbeeld voor of tegen vaccinatiedwang, voor of tegen president Trump passen de sociale platforms zich aan, aan jouw mening. Sociale media zorgt er dan niet voor om verschillende meningen te presenteren, maar presenteert je eigen werkelijkheid.

²⁸ Modderkolk 2020, p. 231 – 240

²⁹ Film *Minority Report* 2015 over hoe een team van rechercheur door data criminelen oppakt *voordat* het delict plaatsvindt.

³⁰ TROUW 23-10-2021 *boekhandel moet sluiten*

³¹ Dave Eggers heeft een boek geschreven *De cirkel* (2017). Het speelt zich in de toekomst af waarin bedrijven en overheid samenwerken om 'transparant' te zijn. Want we hebben als mens toch recht op de gedachten van anderen...?

³² Orwell, 1984. Wat gedateerd, maar boeiend om te lezen. In het Stalinistische Rusland werd het boek direct verboden...

³³ Sloot 2018, p. 36-38

³⁴ [Avonddienst Zondag 10 Oktober | Dr. P.J. Visser - YouTube](#) en [Grote Reset - Wikipedia](#) (12-11-2021)

³⁵ Horst 2018, p. 249

Door het gebruik van cookies en algoritmes verdwijnt³⁶ langzaam je keuzevrijheid, werkt het individualisme in de hand en verminderen juist de contacten in *real time*. In de documentaire *The cleaners* (2018), een aanrader om te kijken, wordt het zo gezegd; '*voorheen had iedereen recht op een mening. Nu heeft iedereen recht op zijn of haar eigen werkelijkheid*'.³⁶ Sociale platforms veroorzaken dit fenomeen niet, maar versterken dit wel. Je gaat geloven in je eigen werkelijkheid. Zo ontstaan er 17 miljoen werkelijkheden naast elkaar, ontstaan er 7 miljard werkelijkheden naast elkaar. Dan dringt de vraag op 'Wat is waarheid?'.³³ Ook Pilatus worstelde met die vraag. Wat is dan nog wel waar wat we allemaal te zien krijgen op sociale media? Toegevend, ten tijde van verzuiling in de jaren vijftig zat je ook min of meer opgesloten in je eigen bubbel. Maar met de huidige reikwijdte van het internet zie ik nu wel extremen. Ik moet denken aan de woorden van Randy Alcorn, hij schrijft: '*De waarheid is niemands dienaar; maar wordt uiteindelijk iemands rechter*'. Laten we voorzichtig zijn om de waarheid, je eigen mening of de werkelijkheid te claimen.³⁸

Er is nog iets wat ik wil vermelden en wat relevant is om notie van te nemen. En dat is de uitdrukking en werking van *Internet of Things*. Wat hiermee bedoeld wordt is dat door het internet al onze apparaten thuis aan elkaar zijn gekoppeld. Niet alleen aan elkaar, ook aan onze supermarkt en verzekeringsmaatschappij. Koelkasten met een wificonnctie zijn volop op de markt. Zo'n koelkast 'voelt' aan het gewicht van een pak melk dat deze bijna op is, en besteld alvast een nieuwe voor je bij de supermarkt. Deze wordt dan bij je thuis bezorgd. Dat doet 'ie ook als de cola bijna op is. Maar dan krijgt je verzekering ook een seintje dat je teveel cola drinkt. Daarop past je verzekeraar je premie aan omdat je ongezond leeft. Op deze manier wordt je vriendelijk verzocht je levensstijl aan te passen.³⁹ Dit is realiteit welke in de kinderschoenen staat en ons voorland is. Hoewel het positief wordt weergegeven schuilt daarin wel een gevaar. Er wordt inbreuk gepleegd op je huis, je privésfeer; een koelkast wat je eetpatroon bijhoudt en beoordeeld. Dit kan maar zo onze nieuw realiteit zijn. Zeer aan te bevelen is de documentaire op Netflix *the social dilemma* die haarfijn uitlegt welke mogelijkheden er zijn en welke gevaren erin schuilen in big date en de macht van de social platforms weergeeft.⁴⁰

Tot slot de vraag wat al deze informatie met ons doet

De vraag die voor ons ligt luid dan: verrijkt en verbeterd de techniek ons leven? En dat is een lastige vraag. Eerst een anekdote uit het futuristische boek 'Het Alles' van Dave Eggers (2021)

³⁶ [The Cleaners - 2Doc.nl](#) (8-11-2021)

³⁷ Joh. 18:38

³⁸ Alcorn 1995, p. 185

³⁹ Hazenberg 2019, p. 65 – 68 en Sloot 2018, p. 30 – 32, 87

⁴⁰ Netflix *The Social Dilemma* 2020. Een documentaire waar voormalige (hoge) functionarissen van sociale platforms de gevaarlijke gevolgen uitleggen van het gebruik van sociale media. Het geeft een boeiend inkijkje achter de schermen van sociale netwerken.

Wetenschappers hebben aangetoond dat mensen met echte, langdurige vriendschappen gezonder en gelukkiger zijn en langer leven. Maar het kan zijn dat je twijfelt aan de vriendschappen die je hebt. En die onzekerheid over iets wat juist zo belangrijk voor ons (het in contact staan met anderen) is er een app ontwikkeld die de kwaliteit van vriendschappen meet. Bij een online meeting met je vriend meet de app gezichtsuitdrukking, oogcontact en intonatie. Het algoritme bepaald vervolgens of de vriendschap oprecht is.⁴¹

Ter geruststelling, deze app is er niet. Nog niet. Maar ik vermoed maar zo dat deze er komt. Als je 12, 13 jaar bent, ben je opzoek naar vrienden. Tel daarbij de onzekerheid op die dat met zich meebrengt, dan ligt het voor de hand dat zo'n app uitkomst biedt. Wat mij betreft zit in dit voorbeeld alles waar ik mij grote zorgen over maak. Namelijk;

1. Toenemende individualisme
2. Toenemende macht van sociale platforms
3. Het beoordelen van elkaar
4. En het werkt eenzaamheid in de hand

Om er maar een paar te noemen. Natuurlijk ik zie ook de zegen en vooruitgang wat techniek en sociale media met zich meebrengen; eenzame mensen, mensen met een achterstand en de ontlasting van eentonig en zwaar werk kunnen ondersteund worden met al deze vooruitgang. Ook helpt de verbetering van techniek en Big data bij klimaatbeheersing en voedselproductie.⁴²

Echter overheerst wel de zorg of de techniek en haar vooruitgang ons leven verbeterd. Want, om een voorbeeld te noemen, ondanks de dalende misdaadcijfers, door verscherpte controle met camera's, big data en algoritmes, neemt angst en wantrouwen toe.⁴³ En zullen zoals hierboven beschreven apps daarbij niet helpen. Want door het gebruik van zorgrobots, het gebruik van taxidienst Uber en het gebruik van sociale platform doen we het tegenovergestelde wat FB en al die sociale platform beogen met onze extra verkregen vrije tijd. In plaats dat we doen aan *'connext people'* a socialiseren we. Koningin Beatrix waarschuwde hierover in haar kersttoespraak van 2009 *'door de huidige communicatie mogelijkheden wordt de samenleving steeds individualistischer (...) maar zonder enig 'wij-gevoel' wordt ons bestaan leeg'*.⁴⁴ En ondertussen laten we de zorg over aan robots, gaan we ons als mensen hechten aan robots, sluiten we ons op in een Uber ipv het openbaar vervoer en vullen we ons verkregen tijd op met nog meer te werken.

Daarom op dit punt de vraag; wat doen wij met onze vrijgekomen tijd? Spenderen we dat aan ons werk of mag God daar ook over beschikken? Denk daar in de kerstvakantie maar eens over na.

⁴¹ Eggers 2021, p. 48 – 56

⁴² Hazenberg 2019, p. 137 – 143

⁴³ Sloot 2018, p. 83 – 83

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=SsV-6xzT9Q> Kersttoespraak Koning Beatrix 2019

En gaan we de techniek door robots verzorgt, de mens vervangen? En komt ze op gelijke hoogte te staan als de mens? De genoemde landmacht kolonel en de mogelijkheid om je te binden aan robots lijken dat wel te suggereren. Misschien goed om even Genesis 1: 26 in herinnering te brengen; *De mens is gemaakt naar het beeld van God*. En de mens zal verantwoording moeten afleggen over zijn daden (Gen. 3:9). De techniek van de robot kan dat nooit. Wel de makers, programmeurs en de gebruikers. Misschien is de tekst uit Genesis 1: 26 een open deur. Maar ik herinner u eraan dat de techniek zo ver is dat robots als individu en zelf denkend mens met een eigen intellect (AI, kunstmatige intelligentie) kunnen denken. Ze hebben zelfs het vermogen om creatief te zijn en kunst en gedichten te maken.⁴⁵ De beroemde schrijver Dan Brown maakt deze gedachten concreet in een van zijn spannende boeken Oorsprong.⁴⁶ Wat wij al niet kunnen met de techniek rondom robots en wat Dan Brown beschrijft, dat klinkt als een echo uit Genesis 9: *Kom, laten we een toren bouwen die tot in de hemel rijkt*. Of anders gezegd, kom, laten er een robot bouwen, de techniek gebruiken die tot in de hemel rijkt. De techniek en sociale platforms een halt toeroepen hoeft wat mij betreft niet. Wel mogen we de ontwikkeling kritisch en biddend blijven volgen. Dat we in het licht van Gods Woord de verschillende vormen van robots en sociale media een plaats in ons leven geven. We zullen waakzaam moeten blijven dat al deze vormen van techniek ons bij God vandaan kunnen houden.

Want dat was bij de bouwers van de toren van Babel wel het geval; het zonder God te stellen, God na de kroon te steken. Dat was ze bijna gelukt. Met al onze goed bedoelde hulpmiddelen mogen we niet vergeten dat onze afhankelijkheid ergens anders ligt. Bij Iemand anders ligt. De bevestiging van onze eigenwaarde met al die sterren en stippen die we met ons meedragen en van ons af willen poetsen vinden we niet op de sociale platforms. Ook de voortgang van de techniek om onze wereld leefbaar te houden mogen we zeker gebruiken. Maar onze hulp en verlossing zijn slechts te vinden in God. We hoeven daarin niet alleen te gaan; we zijn gezegend omdat God op Kampereiland een gemeente heeft gesticht waar we bij mogen horen. Als kerkelijke gemeenschap hebben we iets waardevols in handen; namelijk een 'wij-gevoel'. Ja, ons persoonlijk geloof is individueel maar wordt beleden en geleefd in het collectief, in de gemeenschap, in het wij. Laten we dat vasthouden. We horen bij elkaar, als kerk van Christus wereldwijd. We zijn verbonden met elkaar. Dat vindt zijn basis in krachtigste sociale platform wat er is; namelijk Gods genade. Dat verbindt ons met God, met elkaar op Kampereiland en met Christus kerk wereldwijd. Laat dan maar al die nieuwe apps komen en al die robots. Amen.

⁴⁵ [Robo sapiens gemist? Start met kijken op NPO Start](#) Jelle Brandt Corstius onderzoekt hoe robots en kunstmatige intelligentie ons leven beïnvloeden en nog verder gaan veranderen. De snelheid van technologische ontwikkelingen is exponentieel. Wat betekent dat voor ons?

⁴⁶ Brown, 2017

Gebruikte literatuur

Alcorn, R., *Deadline* 1996 – Novapress

Bergen, A., *Gouden jaren* 2014 – Atlas contact

Bergen, van, W., *De Robots komen eraan!* 2016 – Business contact

Brown, D., *Oorsprong* 2017 – Luitingh - Sijthoff

Calis, M., Kisjes, H., *Socialbesitas* 2013 - InnoDoks

Eggers, D., *Het Alles* 2020 – De Bezige Bij

Eggers, D., *De Cirkel* 2017 – Lebowski

Eynikel, J., *Robot aan het stuur* 2017 – Lannoo Campus

Gawat, M., *Griezelig slim* 2021 – Brandt

Hazenberg, J., *Technologie de baas* 2019 – Spectrum

Horst, van der, H., *Nep nieuws* 2018 – Scriptum

Modderkolk, H., *Het is oorlog maar niemand die het ziet* 2020 – Podium

Orwell, G., *1984* 1950 – De Arbeiderspers

Sloot, van der, B., *Big data – elementaire deeltjes 62* 2018 – AUP

Vries, de, M.J., *Robotisering brochure (29) De Waarheidsvriend* 23 januari 2020

Woude, van der, A., *Een nieuwe wereld – het ontstaan van het moderne Nederland* 2016 - Prometheus